

BALIKESİR İLİNDEKİ BEDEN EĞİTİMİ ÖĞRETMENLERİNİN İŞ DOYUMU ve BAZI DEĞİŞKENLERLE OLAN İLİŞKİSİNİN İNCELENMESİ

Zekeriya GÖKTAŞ*

ÖZET

Bu çalışma, Balıkesir ilinde görev yapmakta olan Beden Eğitimi Öğretmenlerinin iş doyum düzeyleri ile cinsiyet, mesleki kıdem, yaş, ücret ve okuldaki araç-gereç değişkenleri arasındaki doyum ilişkisinin olup olmadığını tespit etmek amacı ile yapılmıştır.

Araştırmanın evrenini 2004-2005 öğretim yılında Balıkesir ilindeki ilk ve orta öğretim kurumlarında görev yapan 106 beden eğitimi öğretmeni oluşturmaktadır. Meslekleriyle ilgili doyum ölçümler için çeviri ile geçerlilik ve güvenilirlik çalışmaları Gökçor'lar tarafından yapılmış olan ve likert tipindeki 20 sorudan oluşan Minnesota İş doyum Ölçeği (Minnesota Satisfaction Questionnaire) uygulanmıştır. Elde edilen verilerin değerlendirilmesinde yüzde, frekans, Anova ve T-testi analizleri kullanılmıştır.

Çağdaş toplumlarda gerek genel eğitim sistemi, gerekse toplum hayatının diğer kesimlerinde beden eğitimi ve spor faaliyetleri, bireylerin fiziksel, zihinsel, sosyal ve moral gelişimlerinde önemli katkılar sağlar. Beden eğitimi, eğitimin ayrılmaz bir parçasıdır. Beden eğitimi dersleri bireyin, toplumun ve beden eğitimi öğretmenlerinin beklentileri doğrultusunda gerçekleştirildiği takdirde beden eğitimi öğretmenlerinin verimi artmakla birlikte, iş doyumunu da yükselecektir.

Balıkesir ilindeki beden eğitimi öğretmenlerinin iş doyumlarına içsel ve dışsal faktörler olarak bakıldığında her iki faktör genel itibari ile "Memnunum" aralığında görülmüştür. Beden Eğitimi Öğretmenlerinin iş doyumunu etkileyen maaş yeterliliği, yaş ve araç-gereç yeterliliği değişkenlerinde farklılık tespit edilmiştir. Bu farklılıklar maaş yeterliliği değişkeninin dışsal etmenler faktöründe \bar{X} :4.20 ortalama ile "Evet" düzeyinde belirtilirken, "Hayır" düzeyinde ise bu oran \bar{X} :2.93 değerinde görülmektedir. Hayır ve kısmen (\bar{X} :3.67) cevabı verenler arasında da anlamlı fark ortaya çıkmıştır. Beden eğitimi öğretmenlerinin araç-gereç yeterliliği hakkındaki düşüncelerine bakıldığında ise içsel etmenler faktöründe kısmen yeterli \bar{X} :4.26 ortalama ile hiç yeterli değil \bar{X} :3.91 ortalama değerlerinde anlamlı fark görülmektedir. Yaş değişkenine bakıldığında öğretmenler dışsal etmenler faktöründe 25-30 yaş grubu \bar{X} :3.89 ortalama ile "Memnunum" düzeyinde görüş belirtirken, 36-41 (\bar{X} :3.17) ve 42 ve üzeri (\bar{X} :3.29) yaş gruplarına göre anlamlılık düzeyinde olarak daha memnun çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler:Beden Eğitimi Öğretmeni, iş doyum

* Balıkesir Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu

ABSTRACT**JOB SATISFACTION OF PHYSICAL EDUCATION TEACHERS IN BALIKESİR.**

This study has been done to find out whether job satisfaction levels of physical education teachers in BALIKESİR is related with variations of their gender, service length, age, salary and the usage of tools and equipment or not.

The scope of this study has been formed with 106 physical education teachers serving in primary and secondary schools in Balıkesir between the years 2004 and 2005. Minnesota Satisfaction Questionnaire, that of its reliability and validity studies have been done by Gokçor has been applied to the teachers in 20 likert type questions to examine their job satisfaction. Obtained data has been evaluated by percentage, frequency, Anova and T-test analysis.

In modern societies, physical education and sport activities play an important role for the development of an individual in physically, mentally, socially, morally, both in general education system and in the other parts of the social life. Physical education is an inevitable part of the education. If physical education courses are conducted through the expectations of the society, physical education teachers and the individual, both the efficiency and the satisfactions of the physical education teachers will rise.

When the job satisfaction of physical education teachers in Balıkesir has been examined as internal and external factors, both factors are generally between the line of 'I am pleased'. A difference has been determined in the variables of age, adequacy of salary, tools and equipment that are effecting the job satisfaction levels of physical education teachers. While these differences has been defined in 'Yes' level with the mean of \bar{X} :4,20 in the external factor of salary adequacy variable, the ratio in 'No' is x:2,93. There is a meaningful difference between the answers 'No' and 'Partially' (\bar{X} :3,67). When the thoughts of the have been determined on the adequacy of tools and equipment, a meaningful difference has been identified in the internal factor between the values 'partially adequate' with mean of with the mean of x:4,26 and 'not adequate' with the mean of \bar{X} :3,91. When the age variable has been determined, teachers have indicated their thoughts as 'I am pleased' in the 25-30 age group in the external factor with the mean of \bar{X} :3,89 and it has also been identified that this age group is meaningfully more pleased than the age groups of 36-41(\bar{X} :3,17) and 42 and over. (\bar{X} :3,29).

Key words :Physical Education Teacher ,Job Satisfaction

GİRİŞ

Çağdaş toplumlarda gerek genel eğitim sistemi, gerekse toplum hayatının diğer kesimlerinde beden eğitimi ve spor faaliyetleri, bireylerin fiziki, zihni, sosyal ve moral gelişimlerinde önemli katkılar sağlar (Yetim, 1998)

Beden eğitimi, eğitimin ayrılmaz bir parçasıdır. Beden eğitimi dersleri bireyin, toplumun ve beden eğitimi öğretmenlerinin beklentileri doğrultusunda gerçekleştirildiği takdirde beden eğitimi öğretmenlerinin verimi artmakla birlikte, iş doyumunu da yükselecektir.

Kişilerin başarılı, mutlu ve üretken olabilmelerinin en önemli gereklerinden biri olan mesleki doyum, işin bireye sağladıklarının algılanmasıyla oluşan hoşnutluk duygusudur (Aksayan, Velioğlu 1992; Berns, 1984; Musal, Elçi, Ergin 1995). Tüm çalışanlar, çalışma koşullarının iyileştirilmesini, çalışma yaşamına ilişkin ekonomik, psikolojik ve toplumsal gereksinmelerinin, özlem ve isteklerinin karşılanmasını istemektedirler. Çalışanlar gereksinimleri örgütlerince karşılandığı sürece doyumlu olmaktadır (Yavaş, 1993). Genel olarak doyum; sosyolojik ve psikolojik boyutlar arasında yeri olan ve bireysel gereksinimler ile kurumsal beklentiler arasındaki bir uzlaşma işlevi olarak tanımlanabilir (Aksayan, Velioğlu 1992; Erefe, Bahar, Kocaman, Okumuş, 1982; Yavaş, 1993).

İş doyumunu iş görenlerin işlerinden duydukları hoşnutluk veya hoşnutsuzluk olarak tanımlanabilir (Davis, 1988). İşe karşı pozitif tutum iş doyumuna eşdeğerdir. İşe karşı negatif tutum ise iş doyumsuzluğu olarak adlandırılabilir (Vroom, 1964). Buradan hareketle bireyin işyerinde yüksek iş tatmini hissetmesi, bu kişinin genelde işini sevdiği ve işine olumlu yönde değer verdiği sonucunu ortaya koymaktadır (Taner, 1993). İş tatmini, işin özellikleriyle çalışanların istekleri birbirine uyduğu zaman gerçekleşmektedir. Bu durum, eşitlik ve temelde alışveriş kuramına (exchange theory) bağlı psikolojik anlaşma yaklaşımıyla açıklanabilir (Davis, 1988; Yetim, 1994). Bununla birlikte iş doyumunu ile ilgili yapılan çalışmalar çalışanların görevlerinin belirginliği, işe katılımları, parasal ödüller, işin doğası, kişilerin verimli kullanılabilmesi gibi birçok faktörün iş doyumuna etki ettiği göstermektedir (Currivan, 1999; Gilmore vd., 1999; Ting, 1997).

Bu çalışma Balıkesir ilinde görev yapmakta olan Beden Eğitimi öğretmenlerinin iş doyum düzeyleri ile cinsiyet, mesleki kıdem yaş, ücret ve okuldaki araç-gereç değişkenleri arasındaki doyum ilişkisinin olup olmadığını tespit etmek amacıyla yapılmıştır.

MATERYAL ve YÖNTEM

Araştırmanın evrenini 2004–2005 öğretim yılında Balıkesir ilindeki ilk ve orta öğretim kurumlarında görev yapan beden eğitimi öğretmenleridir. Random yöntemi ile seçilen 106 Beden Eğitimi Öğretmeni araştırmamızın örneklemini oluşturmuştur. Beden Eğitimi Öğretmenlerinin meslekleriyle ilgili iş doyumunu ölçebilmek için çeviri ile geçerlilik ve güvenilirlik çalışmaları Gökçoralan (2001) tarafından yapılmış olan ve likert tipindeki 20 sorudan oluşan Minnesota Satisfaction Questionnaire uygulanmıştır.

Bu anket 20 sorudan oluşmaktadır. Verilerin sağlıklı yorumlanabilmesi için, beşli ölçek dereceleri, 0,80 (5-1=4; 4/5=0,80) oranında eşit aralıklara bölünmüştür. Böylece davranışlara ilişkin etki düzeyi aralıkları aşağıda belirtilmiştir (Özmaden 2004; Gökdaş1996)

HİÇ MEMNUN DEĞİLİM(HMD)	1 PUAN (1,00–1,79)
MEMNUN DEĞİLİM (MD)	2 PUAN (1,80–2,59)
KARARSIZIM (K)	3 PUAN (2,60–3,39)
MEMNUN(M)	4 PUAN (3,40–4,19)
ÇOK MEMMUN (ÇM)	5 PUAN (4,20–5,00) olarak

hesaplanmıştır.

BULGULAR

Tablo 1: Beden Eğitimi İş Tatmin Düzeyi İçsel ve Dışsal Ölçek Boyutları

Faktörler	Faktör yükleri	Öz değer	Açıklanan varyans	Cronbach alpha	X	SS
<i>Faktör 1: İçsel etmenler</i>		6.108	35.928	0,8795	4.04	0,5723
Öğrencileri yönlendirmek için fırsat verdiğinden (10)	0,858					
Yaptığım iş karşılığında duyduğum başarı hissinden (20)	0,764					
Başkaları için bir şeyler yapabildiğimi hissetmem bakımından (9)	0,696					
Kendi yeteneklerimi kullanarak bir şeyler yapabilme (11)	0,665					
Ara sıra değişik şeyler yapabilme şansının olmasından (3)	0,633					
İşimle ilgili alınan kararların uygulamaya konması bakımından (12)	0,597					
Vicdani bir sorumluluk taşıma şansını bana vermesinden (7)	0,592					
Toplumda "saygın bir kişi" olma şansını bana vermesi bakımından (4)	0,588					
Beni her zaman meşgul etmesi bakımından (1)	0,587					
Bağımsız çalışma imkânı olması açısından (2)	0,537					
Bana garantili bir gelecek sağlaması yönünden (8)	0,530					
Çalışma saatleri bakımından (17)	0,519					
<i>Faktör 2: Dışsal etmenler</i>		2.209	12.996	0,8020	3.47	,8359
Yöneticinin emrindeki kişileri iyi yönetmesi bakımından (5)	0,837					
Yaptığım iş sonrası taktir edilmem açısından (19)	0,800					
Çalışma arkadaşlarının birbiri ile anlaşmaları açısından (18)	0,676					
Yöneticimin karar verme yeteneği bakımından (6)	0,647					
Mesleğimi yaparken kendi yöntemlerimi kullanabilme serbestliği bakımından (16)	0,642					

Açıklanan Toplam Varyans (48.924)

**Varimax Rotasyonlu Temel Bileşenler Faktör Analizi Kaiser-Meyer-Olkin Örneklem Yeterliliği= .752/ Bartlett's Test of Sphericity: p<.000/ (Chi-Square 879.606, df=136).

Tablo 1'e bakıldığında 20 maddelik Minnosota İş tatmini anketi ile toplanan veriler temel bileşenler yöntemi ve varimax dönüştürmesine göre faktör analizine tabi tutulmuş çapraz yüklenen maddeler analizlerden çıkarıldıktan sonra 17 madde ile yapılan faktör analiziyle 2 boyut elde edilmiştir. Bunlar Herzberg'in İkili Etmen Kuramında belirttiği gibi a-içsel etmenler, b-dışsal (hijyen) etmenlerdir.

Bu iki faktör boyutu toplam varyansın yaklaşık % 49'ünü açıklamıştır. Kaiser-Meyer-Olkin örneklem yeterliliği, 0.752 ($p < 0.00$) verinin faktör analizine uygun olduğunu göstermektedir. İş doyum boyutlarından İçsel Etmenler açıklanan varyansın dörtte üçünü açıklamıştır. Bu sonuç İçsel Etmenlerin örneklemin iş tatmininde Dışsal Etmenlere oranla daha önemli bir role sahip olduğunu göstermektedir. Faktörlerin güvenilirlik katsayıları Cronbach's alpha ile hesaplanmıştır. Bu katsayılar 0.8795 ve 0.8020 olup faktör boyutlarının iç tutarlılıklarını sağladıklarını göstermektedir. Boyutlardaki herhangi bir madde çıkarıldığında faktör güvenilirlik katsayısını yükselten bir madde olmadığından, her iki boyuttaki madde ortalaması (değeri) ayrı ayrı toplanıp, madde sayısına bölünerek içsel ve dışsal etmenleri temsil edecek birer yapı (ortalama skor) oluşturulmuştur ve bundan sonraki analizlerde kullanılmıştır.

Tablo2:Faktör Ortalamalarının Cinsiyete Göre Farkının T-testi Sonuçlar

Faktörler	Cinsiyet	n	\bar{x}	Std. sapma	t-değeri	p-değeri
İçsel etmenler	Bay	70	4,07	0,587	0,824	0,412
	Bayan	36	3,97	0,547		
Dışsal etmenler	Bay	70	3,48	0,797	0,272	0,786
	Bayan	36	3,43	0,916		

Tablo 2'ye bakıldığında içsel etmenlerde ki genel ortalama az farkla baylarda daha yüksek görülmektedir (\bar{x} : 4.07). Dışsal etmenlerde kendi aralarındaki ortalamada az farkla bayların ortalaması daha yüksek tespit edilmiştir (\bar{x} :3.48). Ancak bu ortalamalar arasındaki fark anlamlı bulunmamıştır ($p > .05$).

Tablo3: Beden Eğitimi Öğretmenlerinin İş Tatmin Düzeyini Etkileyen Faktörlerin Yaş Düzeyine Göre Dağılımı

Faktörler	Yaş grupları	n	\bar{x}	Sd
İçsel etmenler	25-30	23	4,28	,3826
	31-35	23	3,99	,4442
	36-41	26	4,01	,8141
	42 ve üzeri	34	3,91	,5013
	<i>Toplam</i>	<i>106</i>	<i>4,03</i>	<i>,5723</i>
Dışsal etmenler	25-30	23	3,89	,5842
	31-35	23	3,63	,6286
	36-41	26	3,17	1,2111
	42 ve üzeri	34	3,29	,6135
	<i>Toplam</i>	<i>106</i>	<i>3,46</i>	<i>,8359</i>

*Hiç Memnun Değilim (1.00–1.80), Memnun Değilim (1.81–2.60), Kararsızım (2.61–3.40), Memnunum (3.41–4.20), Çok Memnunum (4.21–5.00)

Tablo 3'e bakıldığında içsel etmenler de 25–30 yaş grubunda en yüksek ortalama "Çok Memnunum" düzeyinde tespit edilmiştir (\bar{x} :4.28). Bunu sırası ile "36–41 yaş" (\bar{x} :4.01), "31–35 yaş" grubu (\bar{x} :3.99), "42 ve üzeri yaş" grubu (\bar{x} :3.91) "Memnunum" düzeyinde takip etmektedir. Dışsal

etmenlere bakıldığında, ilk sırayı “Memnunum” düzeyinde “25–30 yaş” grubu (\bar{x} :3.89) almaktadır. Bu yaş grubunu “Memnunum” düzeyinde “31–35 yaş” ve “42 ve üzeri yaş” grubu takip etmektedir (\bar{x} :3.63, 3.29). 36–41 yaş grubu ise “Kararsızım” düzeyinde görüş bildirmiştir (\bar{x} :3.17).

Tablo4: Beden Eğitimi Öğretmenlerinin İş Tatmin Düzeyine İlişkin Görüşlerinin Yaş Değişkenine Göre Anova ve Benforreni Sonuçları

Faktörler	Varyansın kaynağı	KT	Sd	KO	F	Sig.(p)	Post hoc
İçsel etmenler	Gruplar arası	1,970	3	0,657	2,066	0,109	-
	Grup içi	32,421	102	0,318			
	Toplam	34,391	105				
Dışsal etmenler	Gruplar arası	8,077	3	2,692	4,206	0,008	1-3,1-4
	Grup içi	65,287	102	0,640			
	Toplam	73,363	105				

(1): 25-30 yaş, (2):31-35 yaş, (3): 36-41 yaş, (4): 42 ve üzeri yaş

Tablo 4’de ki tek yönlü varyans analizi (Anova) sonuçlarına göre, içsel etmenlerinde yaş grupları arasında anlamlı bir farka rastlanmazken, Dışsal etmenlerde (F=4.206; p=,008) anlamlı bir fark oluşmuştur. Hangi yaş grupları arasında anlamlı fark olduğunu bulmak için post-hoc (benforreni) testi ile 25-30 yaş grubunun (\bar{x} :3.87), 36-41 yaş (\bar{x} :3.17; p=0,13) ile 42 yaş ve üzeri grubuna göre (\bar{x} :3.29; p=,038) dışsal etmenlerden daha memnun olduğu bulunmuştur.

Tablo5: Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Mesleki Kıdeme Göre İçsel ve Dışsal İş Tatmin Ortalama Değerleri.

Faktörler	Mesleki kıdem	N	\bar{x}	Sd	t-değeri	p-değeri
İçsel etmenler	1-9 yıl arası	43	4.01	0,592	-0,283	0,778
	10 yıl ve üzeri	63	4.05	0,562		
Dışsal etmenler	1-9 yıl arası	43	3.57	0,7311	1,041	0,300
	10 yıl ve üzeri	63	3.41	0,899		

*Hiç Memnun Değilim (1.00–1.80), Memnun Değilim (1.81–2.60), Kararsızım (2.61–3.40), Memnunum (3.41–4.20), Çok Memnunum (4.21–5.00)

Tablo 5’e bakıldığında içsel etmenler ortalamaların da ilk sırayı “Memnunum” düzeyinde 10 yıl ve üzeri mesleki kıdemi olan beden eğitimi öğretmenleri alırken (\bar{x} :4.05), 9 yıl ve altında çalışanlar aynı memnuniyet düzeyinde görülmektedir (\bar{x} :4.01). Dışsal etmenler ortalamalarına bakıldığında ilk sırayı yine “Memnunum” düzeyinde 9 yıl ve altında mesleki kıdemi olan beden eğitimi öğretmenlerinin aldığı tespit edilmiştir (\bar{x} :3.57). 10 yıl ve üzerinde çalışanlar ise “Kararsızım” düzeyinde görülmektedir (\bar{x} :3.41). Tabloda verilen p-değerlerinde (p>.05) görüldüğü gibi içsel ve dışsal etmenlere göre gruplar arasında anlamlı fark yoktur.

Tablo6: Beden Eğitimi Öğretmenlerinin İş Tatmin Düzeyini Etkileyen Faktörlerden Aylık Gelire Göre Dağılımı.

Faktörler	Aylık gelir	N	\bar{x}	Sd	t-değeri	p-değeri
İçsel etmenler	(1) 750 YTLve altı	38	4,13	0,434	1,345	0,182
	(2) 751YTLve üstü	68	3,98	0,632		
Dışsal etmenler	(1) 750 YTLve altı	38	3,66	0,710	1,799	0,075
	(2) 751YTLve üstü	68	3,36	0,753		

*Hiç Memnun Değilim (1.00–1.80), Memnun Değilim (1.81–2.60), Kararsızım (2.61–3.40), Memnunum (3.41–4.20), Çok Memnunum (4.21–5.00)

Tablo 6 ya bakıldığında içsel etmenler ortalamaların da ilk sırayı “Memnunum” düzeyinde 750 YTL ve altında aylık geliri olan beden eğitimi öğretmenleri alırken (\bar{x} :4.13), bunu aynı memnuniyet düzeyinde 751 YTL ve üzerinde (\bar{x} :3.98) aylık geliri olan beden eğitimi öğretmenleri takip etmektedir. Dışsal etmenler ortalamaların da yine ilk sırayı “Memnunum” düzeyinde 750 YTL ve altında aylık geliri olan beden eğitimi öğretmenleri alırken (\bar{x} :3.66), diğer aylık gelir düzeylerinde ise ortalamalar “Kararsızım” olarak belirtilmiştir (\bar{x} :3.36). 750 YTL ve altında ile 751 YTL ve üzeri aylık geliri olan Beden Eğitimi Öğretmenleri arasında içsel ve dışsal etmenlere göre anlamlı bir fark yoktur ($p>.05$).

Tablo7: Beden Eğitimi Öğretmenlerinin İş Tatmin Düzeyini Etkileyen Faktörlerin Maaş Yeterliliğine Göre Dağılımı.

Faktörler		N	\bar{x}	Sd
İçsel etmenler	(1) evet	9	4,46	0,554
	(2) hayır	81	4,06	0,604
	(3) kısmen	16	4,27	0,341
	Toplam	106	4,13	0,578
Dışsal etmenler	(1) evet	9	4,20	0,911
	(2) hayır	81	2,93	0,690
	(3) kısmen	16	3,67	0,569
	Toplam	106	3,15	0,803

*Hiç Memnun Değilim (1.00–1.80), Memnun Değilim (1.81–2.60), Kararsızım (2.61–3.40), Memnunum (3.41–4.20), Çok Memnunum (4.21–5.00)

Tablo 7'ye bakıldığında içsel etmenler ortalamaların da ilk sırayı “Çok Memnunum” düzeyinde “Evet” cevabı veren beden eğitimi öğretmeni grubu alırken (\bar{x} =4.46), “Kısmen” cevabı verenlerde aynı ölçek değeri içinde görülmektedir (\bar{x} =4.27). “Hayır” cevabı veren beden eğitimi öğretmenlerinin ortalaması ise “Memnunum” düzeyindedir (\bar{x} =4.06). Dışsal etmenler ortalamalarına bakıldığında “Memnunum” düzeyinde ilk sırayı yine “Evet” cevabı veren beden eğitimi öğretmeni grubu alırken (\bar{x} =4.20), “Kısmen” cevabı verenlerde aynı ölçek değeri içinde görülmektedir (\bar{x} =3.67). “Hayır” cevabı veren beden eğitimi öğretmenlerinin ortalaması ise “Kararsızım” düzeyindedir (\bar{x} =2.93).

Tablo8: Beden Eğitimi Öğretmenlerinin İş Tatmin Düzeyine İlişkin Görüşlerinin Maaş Yeterliliği Değişkenine Göre Anova Sonuçları.

Faktörler		KT	df	KO	F	Sig.(p)	Post-hoc
İçsel etmenler	Gruplar arası	1,717	2	0,859	2,645	0,076	-
	Grup içi	33,446	103	0,325			
	Toplam	35,163	105				
Dışsal etmenler	Gruplar arası	18,046	2	9,023	18,717	0,000	*1-2, 2-3.
	Grup içi	49,656	103	0,482			
	Toplam	67,703	105				

*1. Evet, 2. Hayır, 3. Kısmen

Tablo 8'deki tek yönlü varyans analizi (Anova) sonuçlarına göre, katılımcıların maaş durumlarının yeterliliğine göre iş doyumuna ilişkin görüşlerinde, Dışsal etmenlerde ($p=0.000$) farklılık görülmektedir. Farklılıkların hangi gruplar arasında olduğunu öğrenmek için yapılan post-hoc testine göre, *memnuniyet* düzeyinde "Evet", "Hayır" ve "Kısmen" cevapları arasında fark bulunmaktadır. Bu farklar "Evet" ile "Hayır", "Hayır" ile "Kısmen" arasında görülmektedir. Dışsal etmenlerde *memnuniyet* düzeyinde maaşlarının yeterliliğine "Evet" cevabını veren beden eğitimi öğretmeni grubunun ($\bar{x}=4.20$), "Hayır" cevabı veren ($\bar{x}=2.93$) gruba göre daha memnun oldukları görülürken ($p=0.000$), "Kısmen" ($\bar{x}=3.67$) cevabı veren grubunda "Hayır" cevabı veren ($\bar{x}=2.93$) gruptan daha memnun oldukları tespit edilmiştir ($p=0.001$).

Tablo9: Beden Eğitimi Öğretmenlerinin İş Tatmin Düzeyini Etkileyen Faktörlerin Araç Gereç Yeterliliğine Göre Dağılımı.

Faktörler		N	\bar{x}	Sd
İçsel etmenler	(1) Yeterli	17	4,15	0,410
	(2) Kısmen Yeterli	54	4,26	0,494
	(3) Yeterli Değil	35	3,91	0,706
	Toplam	106	4,13	0,578
Dışsal etmenler	(1) Yeterli	17	3,41	722
	(2) Kısmen Yeterli	54	3,21	,0736
	(3) Yeterli Değil	35	2,93	0,899
	Toplam	106	3,15	0,803

*Hiç Memnun Değilim (1.00–1.80), Memnun Değilim (1.81–2.60), Kararsızım (2.61–3.40), Memnunum (3.41–4.20), Çok Memnunum (4.21–5.00)

Tablo 9'a bakıldığında içsel etmenler ortalamalarının da ilk sırayı "Çok Memnunum" düzeyinde "Kısmen Yeterli" cevabı veren beden eğitimi öğretmeni grubu alırken ($\bar{x}=4.26$), "Yeterli" ($\bar{x}=4.15$) ve "Yeterli Değil" ($\bar{x}=3.91$) cevabı verenler "Memnunum" düzeyinde görülmektedir. Dışsal etmenler ortalamalarına bakıldığında "Memnunum" düzeyinde ilk sırayı "Yeterli" cevabı veren beden eğitimi öğretmeni grubu alırken ($\bar{x}=3.41$), "Kısmen Yeterli" ($\bar{x}=3.21$) ve "Yeterli Değil" ($\bar{x}=2.93$) cevabı veren gruplar "Kararsızım" düzeyinde kendilerini ifade etmiştir.

Tablo10: Beden Eğitimi Öğretmenlerinin İş Tatmin Düzeyine İlişkin Görüşlerinin Araç Gereç Yeterliliği Değişkenine Göre Anova Sonuçları

Faktörler		KT	df	KO	F	Sig.(p)	Post-hoc
İçsel etmenler	Gruplar arası	2,553	2	1,277	4,033	0,021	*2-3.
	Grup içi	32,610	103	0,317			
	Toplam	35,163	105				
Dışsal etmenler	Gruplar arası	3,088	2	1,544	2,461	0,090	-
	Grup içi	64,615	103	0,627			
	Toplam	67,703	105				

*1.Yeterli, 2. Kısmen Yeterli, 3. Yeterli Değil

Tablo 10'da görülen tek yönlü varyans analizi (Anova) sonuçlarına göre, katılımcıların araç-gereç yeterliliğine göre iş doyumuna ilişkin görüşlerinde, içsel (p=.021) etmenlerde gruplar arasında fark görülürken, dışsal etmenlerde (p=.090) gruplar arasında fark bulunamamıştır. Post-hoc analizlerine göre hangi gruplar arasında fark olduğuna bakıldığında "Kısmen Yeterli" ($\bar{x}=4,26$) cevabı verenlerin memnuniyet durumu "Yeterli Değil" ($\bar{x}=3,91$) cevabı verenlere göre daha yüksektir (p=.017).

TARTIŞMA ve SONUÇ

Beden Eğitimi öğretmenlerinin iş doyum düzeyi ile cinsiyet, mesleki kıdem, yaş, ücret ve araç-gereç değişkenleri arasındaki ilişkiye bakıldığında, iş doyumunu ile cinsiyet, aylık gelir ve mesleki kıdem değişkenleri arasında farklılık görülmezken, yaş grupları, maaş memnuniyeti ve araç-gereç yeterliliği arasında farklılıklar tespit edilmiştir.

20 maddelik Minnesota iş tatmin anketi faktör analizine tabi tutulmuş ve çapraz yüklenen maddeler analizden çıkarıldıktan sonra kalan 17 maddeye yapılan faktör analizi içsel ve dışsal etmenler olarak ele alınmıştır.

İçsel etmenler; “Öğrencileri yönlendirmek için fırsat verdiğinden”, “Yaptığım iş karşılığında duyduğum başarı hissinden”, “Kendi yeteneklerimi kullanarak bir şeyler yapabilme”, “İşimle ilgili alınan kararların uygulamaya konması bakımından”, “Başkaları için bir şeyler yapabildiğimi hissetmem bakımından”, “Ara sıra değişik şeyler yapabilme şansının olmasından”, “Toplumda “saygın bir kişi” olma şansını bana vermesi bakımından”, “Beni her zaman meşgul etmesi bakımından” “Bağımsız çalışma imkânı olması açısından”, “Bana garantili bir gelecek sağlaması yönünden”, “Vicdani bir sorumluluk taşıma şansını bana vermesinden” ve “Çalışma saatleri bakımından” olarak belirlenmiştir.

Dışsal etmenler; “Yöneticimin karar verme yeteneği bakımından”, “Yaptığım iş sonrası takdir edilmem açısından”, “Yöneticinin emrindeki kişileri iyi yönetmesi bakımından”, “Çalışma arkadaşlarının birbiri ile anlaşmaları açısından” ve “Mesleğimi yaparken kendi yöntemlerimi kullanabilme serbestliği bakımından” faktörleridir (Tablo1). İvizler, Kepoğlu ve Koldaş (2000) Sakarya bölgesinde çalışan 80 spor yöneticisine “Minnesota İş Tatmini” anketinin 20 maddelik kısa şeklini (uzun şekli 100 madde) uyguladıkları çalışmada genel olarak spor yöneticilerinin mesleklerini sevdiklerini, bu işi yapmaktan dolayı hoşnut oldukları görülmüştür. Bu çalışma, yapılan araştırmamızla paralellik göstermektedir.

Beden eğitimi öğretmenlerinin iş tatmin düzeyleri içsel etmenler boyutunda \bar{x} :4.04 toplam ortalama ile içsel etmenlerde “Memnunum”, olarak ifade edilmektedir. Dış etmenlerde yine toplam ortalama \bar{x} :3,47 ile “Memnunum” olarak belirlenmektedir.

Yaş gruplarına bakıldığında içsel etmenler de 25–30 yaş grubunda en yüksek ortalama “Çok Memnunum” düzeyinde tespit edilmiştir (\bar{x} :4.28). Bunu sırası ile “36–41 yaş” (\bar{x} :4.01), “31–35 yaş” (\bar{x} :3.99), “42 ve üzeri yaş” grubu (\bar{x} :3.91) “Memnunum” düzeyinde takip etmektedir. Dışsal etmenlere bakıldığında, ilk sırayı “Memnunum” düzeyinde “25–30 yaş” grubu (\bar{x} :3.89) almaktadır. Bu yaş grubunu “Memnunum” düzeyinde “31–35 yaş” “42 ve üzeri yaş” grubu takip etmektedir (\bar{x} :3.63, 3.29). 36–41 yaş grubu ise “Kararsızım” (\bar{x} :3.17) düzeyinde görüş bildirmiştir. 25–30 yaş grubu öğretmenler 36–41 yaş ile 42 yaş ve üzeri öğretmen grubundan dışsal etmenlere göre iş tatmininde daha fazla memnun oldukları ifade edilmektedir. (Tablo 3,4). Arabacı, Şahin ve İvizler’in 2003 yılında Bursa’da görev yapan 102 beden eğitimi öğretmenine yaptıkları iş doyumunu çalışma sonuçları çalışmamızla paralellik arz ederken, Can (2003) ve Suyunç’un (1998) yapmış olduğu çalışmalar destekler niteliktedir.

Tablo 5'e bakıldığında beden eğitimi öğretmenleri mesleki kıdem olarak her iki etmende "Memnunum" düzeyinde sonuç alınmıştır. Buna göre mesleki kıdemi ne olursa olsun iş tatmininde beden eğitimi öğretmenleri memnun olduklarını ifade etmektedirler.

Beden eğitimi öğretmenlerinin iş tatmin düzeyinin aylık gelir arasındaki ilişkisine bakıldığında, içsel etmenler ortalamaların da 750 YTL ve altında ile 751 YTL ve üzerinde aylık gelire sahip öğretmenler "Memnunum" düzeyinde (\bar{x} :4.13, 3.98) görüş bildirilmiştir. Dış etmenlerde 750 YTL ve altında aylık geliri olan beden eğitimi öğretmenleri yine "memnunum" ortalamaları ile görülürlerken, 751 YTL ve üzerinde aylık gelire sahip öğretmenler gelirlerinin yeterliliği konusunda kararsız kalmışlardır (\bar{x} :3.36). Maaş yeterliliğine bakıldığında ise dış etmenlerde maaşlarının kısmen yeterli olduğunu söyleyen beden eğitimi öğretmenlerinin ortalamaları \bar{x} :3.15 olarak tespit edilmiştir. Bu ortalama 2.61-3.40 ölçek aralığına tekamül eden "Kararsızım" düzeyindedir. Ücret politikası Türkiye'nin ekonomik koşulları ile çok yakından bağlantılı bir konudur. Bu sorunun toplumun çok geniş kesimleri tarafından paylaşılması sadece beden eğitimi öğretmenlerine yönelik kısıtlı bir iyileştirmenin mümkün olmadığını bilinmesi gerekir (Tablo6,7,8). Balıkesir'de görev yapan beden eğitimi öğretmenlerinin mesleklerini sevdiğini ve bu mesleği yapmaktan zevk aldıkları söylenebilir. Öztürk'ün yapmış olduğu (2002) çalışma da maaş yeterliliği konusunda benzer sonuçlara rastlanmıştır.

Beden eğitimi öğretmenlerinin araç-gereç yeterliliğine göre iş doyumuna ilişkin görüşlerinde iç etmenlere göre memnunluk derecesi yüksek olarak belirlenirken, dış etmenlerde "Kısmen Yeterli" (\bar{x} =3.21) ve "Yeterli Değil" (\bar{x} =2.93) cevabı veren gruplar "Kararsızım" düzeyinde kendilerini ifade etmiştir. Dış etmenler de genel itibari ile beden eğitimi öğretmenleri araç gereç yeterliliğinde kararsız kalarak memnun olmadıklarını belirtmişlerdir. Beden eğitimi öğretmenleri için en önemli şartlardan birisi de araç gereçdir. Can ve Koçak'ın (2003) yapmış oldukları çalışmada araç gereçin kısmen yeterli ve yetersiz şıkları birlikte ele alındığında %65.8 gibi bir yüzdeye sahip olmaktadır. Buda çalışmamızla aynı paralellikte görülmektedir. (Tablo 9,10)

Sonuç olarak, genel itibari ile Balıkesir ilinde bulunan beden eğitimi öğretmenleri çalışma koşullarından memnuniyetlerini ifade ederken, içsel faktörlerde, "*bağımsız çalışma imkânı olması açısından*", "*bana garantili bir gelecek sağlaması yönünden*" ve "*çalışma saatleri bakımından*" diğer değişkenlere göre memnuniyetlerinde az da olsa eksiklikler görülmüştür. Dışsal etmenlerde ise "*çalışma arkadaşlarının birbiri ile anlaşmaları açısından*", "*yöneticimin karar verme yeteneği bakımından*" ve "*mesleğimi yaparken kendi yöntemlerimi kullanabilme serbestliği bakımından*" diğer değişkenlere göre azda olsa düşük memnuniyettir. Ücret ve çalışma koşulları (araç, gereç, malzeme) eksiklikleri durumlarında sıkıntılar yaşayan Balıkesir ili beden eğitimi öğretmenleri cinsiyet, kıdem ve yaş itibari ile iş doyumlarının içsel ve dışsal değişkenlerine göre memnun olduklarını ifade etmektedirler.

Ülke genelinde de genel sorun olarak göze çarpan araç-gereç ve malzeme eksiklikleri üzerine beden eğitimi öğretmenlerini destekleyici

faaliyetlerde bulunmakla ilgili bakanlıkların üzerine eğilmesi gerektiği hassas konuların başında gelmektedir. Geleceğimiz olarak düşünülen gençliğin ortaöğretim ve lise dönemlerinde spora özendirilmesi sağlanmalı ve bu alanda çalışmalar yapılması temel ihtiyaçlar içerisinde görülen bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Çağdaş toplumlarda gerek genel eğitim sistemi, gerekse toplum hayatının diğer kesimlerinde beden eğitimi ve spor faaliyetleri, bireylerin fiziksel, zihinsel, sosyal ve moral gelişimlerinde önemli katkılar sağlar.

Beden eğitimi, eğitimin ayrılmaz bir parçasıdır. Beden eğitimi dersleri bireyin, toplumun ve beden eğitimi öğretmenlerinin beklentileri doğrultusunda gerçekleştirildiği takdirde beden eğitimi öğretmenlerinin verimi artmakla birlikte, iş doyumu da yükselecektir.

KAYNAKÇA

1. **Aksayan S, Velioğlu P:** Sağlık Ocağı ve Hastanelerde Çalışan Hemşirelerin Örgütsel İş Doyum Etkenleri, Cumhuriyet Üniversitesi, III. Ulusal Hemşirelik Kongresi Kitabı, s: 635-646, Sivas., 24-26 Haziran 1992.
2. **Arabacı R., Şahin S., İkizler H. C.,** "Bursa İlinde Görevli Beden Eğitimi Öğretmenlerinin İş Doyumu", III. Ulusal Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği, Olimpik Eğitim ve Spor Kültürü Sempozyumu,s:223-232, 23-24 Mayıs 2003 Bursa.
3. **Berns S.,** Job Satisfaction And Conflict Management, Third Edition, Toronto: The Mosby Company, 1984,
4. **Can S., Koçak E.,** "Erzurum İlinde Görev Yapmakta Olan Beden Eğitimi Öğretmenlerinin İş Doyum Düzeylerinin Belirlenmesi",Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi Cilt:5 Sayı:2, s:25-27, Erzurum 2003.
5. **Curri van, C. Douglas B.,** The Causal Order Of Job Satisfaction And Organizational Commitment In Models Of Employee Turnover. Human Resource Management Review, 9(4), s:495-524, 1999.
6. **Davis K.,** (Çev: Tosun K.) İşletmede İnsan Davranışı (Örgütsel Davranış), İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Yayın No: 199, İstanbul 1988.
7. **Erefe İ, Bahar Z, Kocaman G, Okumuş H.,** Bir Üniversite Hastanesinde Çalışan Hemşirelerin İş Doyumu Üzerine Bir Araştırma, Türk Hemşireler Dergisi (Özel Sayı), s:26-32, 1982.
8. **Gilmore S. A. Vd.,** Job Satisfaction And Service Quality Perceptions: University Food Service Employees.Http://Www.Nacufs.Org/ Services/ Publications/ Journal_1999/ Gilmore.Asp.
9. **Gökdaş İ.** Bilgisayar Eğitimi Öğretim Teknolojisi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara 1996.
10. **İkizler H.C., Kepoğlu A., Koldaş S.,** "Spor Yöneticilerinin İş Doyumu- Sakarya Uygulaması", 3. Uluslar Arası Spor Bilimleri Kongresi, İstanbul 11-13 Mayıs 2000
11. **Musal B, Elçi, Ç. Ö., Ergin S.,** Uzman Hekimlerde Mesleki Doyum, Toplum ve Hekim, Cilt:10, Sayı:68, s:2-7. 1995.
12. **Özmaden M.,** Seyircilere Göre Futbolda Saldırganlığı Teşvik Eden Faktörler Üzerine Bir Araştırma, Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, Ankara 2004
13. **Öztürk G.,** "Beden Eğitimi Öğretmenlerinde İş Doyumu", Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2002
14. **Suyunç H.,** İlk ve Orta Dereceli Okullarda Görevli Beden Eğitimi Branş Öğretmenlerinin İş Tatmin Düzeyleri, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü,Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale 1998.
15. **Taner B.,** Büyük Otellerde Yönetim Biçimlerinin Personel Üzerindeki Etkileri ve Yöneticilerin Personele Yaklaşımlarında Bir Sistem Önerisi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Adana 1993
16. **Ting Y.,** Determinants Of Job Satisfaction Of Federal Government Employees. Public Personnel Management, 26(3), 313-334. 1997
17. **Vroom H.,** The Determination Of Job Satisfaction Workand Motivation, John Wiley & Sons, Inc., New York 1964.
18. **Yavaş Ö:** Bir Üniversite Hastanesinde Çalışan Hemşirelerin İş Doyumu ve Örgütsel Gereksinimlerine İlişkin Bir İnceleme. Ege Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İzmir 1993.
19. **Yetim A.A.,** "Öğretmenlik Mesleği ve Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Sosyal Görevleri", Atatürk Üniversitesi, I. Spor Kongresi Bildirileri, Erzurum 1998